

Cao-fondsen van 2008 in beeld

Financiële verkenning van avv'de fondsen

December 2009

W. Smits
J. de la Croix
H. Ramautar

INHOUDSOPGAVE

BLZ

SAMENVATTING

1	ACHTERGRONDEN	1
1.1	Inleiding	1
1.2	Vraagstelling	2
1.3	Indeling	2
2	RESULTATEN	3
2.1	Algemeen beeld van avv' de ideële fondsen	3
2.2	Financieel beeld	4
2.2.1	Baten	4
2.2.2	Lasten	5
2.2.3	Reserves	5
2.3	Het bereik van doelstellingen naar werknemers	6
2.4	De financiële ontwikkeling in de periode 2006-2008	7
2.5	Premie	8

BIJLAGEN

1	Ideële fondsen van de monitor met baten, lasten en reserve
2	Begrippen van de monitor
3	Uitvoering van de monitor

SAMENVATTING

Cao-fondsen kunnen na een verzoek daartoe aan de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (de minister) algemeen verbindend worden verklaard (avv'd). De minister acht het, gezien zijn verantwoordelijkheid in verband met dit avv'en en gezien de belangen die met fondsen zijn gemoeid, noodzakelijk om middel regelgeving de financiële transparantie van deze fondsen te bevorderen. Tot de regelgeving in verband met het avv'en behoort onder andere dat het financieel jaarverslag van een avv'd fonds aan de minister ter beschikking wordt gesteld. Op grond van een selectie van de ontvangen verslagen wordt vervolgens jaarlijks een financiële monitor samengesteld. Dat wordt sinds 1999 gedaan. Dit rapport is de financiële monitor van 2008.

In 2008 waren er in totaal 132 avv'de cao-fondsen. Het betrof hier 40 uitkeringsfondsen (fondsen met een uitkering als doel, zoals VUT- en Aanvullingsfondsen) en 86 ideële fondsen (fondsen met een dienstverleningsaanbod als doel).

Van alle werknemers die onder een bedrijfstak-cao uit de steekproef vallen, valt er 70% onder een avv'd ideëel fonds.

De voornaamste resultaten van het onderzoek zijn samengevat in de tabel I.

Tabel I Overzicht van baten, lasten en reserves van de onderzochte avv'de ideële fondsen in 2008 (x €1 mln., N=61)

Baten/lasten	In % van de baten/lasten	Totaalbedragen (x € mln.)
Baten:	100%	500,0
premiebijdragen van partijen	96%	
subsidies	2%	
interest	0%	
overige baten	2%	
Lasten A+B:	100%	551,1
A. Doelstellingsgerelateerde lasten:	89%	
- cao-gerelateerde doelstelling	13%	
- opleiding en ontwikkeling	47%	
- werkgelegenheid	14%	
- arbeidsomstandigheden	5%	
- kinderopvang	0%	
- overige doelstellingen	10%	
B. Overige lasten:	11%	
- exploitatie	10%	
- andere lasten	1%	
Saldo baten-lasten		-/-51,1
Reserves:	100%	703,3
gebonden reserve	52%	
vrije reserve	48%	

De percentages in de tabel sommeren niet altijd tot het totaal in verband met afronden.

De baten van de onderzochte avv'de ideële fondsen bedroegen in 2008 €500,0 mln. Hiervan was 96% uit premies afkomstig.

De lasten bedroegen € 551,1 mln. Hiervan is 89% besteed aan de realisering van fondsdoelstellingen. Van de totale lasten ging 47% naar activiteiten in het kader van opleiding en ontwikkeling. Omdat de lasten hoger lagen dan de baten (- €51,1 mln.) hebben de fondsen ingeteerd op hun reserves.

De reserves van de onderzochte avv'de ideële fondsen bedroegen in totaal €703,3 mln. Van de gehele fondsreserve is 88% geconcentreerd in ongeveer 25% van de fondsen.

De volgende tabel betreft de ontwikkeling 2006-2008.

Tabel II Financiële ontwikkeling van de baten, lasten en reserves 2006-2008 van een paneel fondsen (in €mln., N=50)

	Baten	Lasten	Reserves ¹
2006	509,9	450,5	640,1
2007	536,7	489,7	682,5
2008	469,0	521,5	644,6

¹⁾ De ontwikkeling van de reserves van het fondsenpaneel is niet gelijk aan het saldo van baten en lasten omdat in voorkomende gevallen bij betreffende fondsen een deel van het saldo besteed wordt aan voorzieningen, zonder dat die besteding als last is geboekt, of zijn de reserves gewijzigd vanwege fusering of fondssplitsing)

In bovenstaande tabel is de ontwikkeling van baten, lasten en reserves weergegeven van 50 fondsen, die in de jaren 2006-2008 deel uitmaken van het onderzoek (de fondsen zijn zowel algemeen verbindend verklaard, als behorend bij bedrijfstakken van de SZW-steekproef voor cao-onderzoek).

Uit zowel baten als lasten is af te lezen dat er in de jaren 2006-2008 geen sprake is van een constante ontwikkeling. In 2006 en 2007 stijgen de baten en de lasten, en zijn de baten ook groter dan de lasten waardoor de reserves ook stijgen. In 2008 is dat beeld omgeslagen. Ten opzichte van 2007 blijven de lasten stijgen, maar de baten dalen nu, tot onder het niveau van de lasten (- €52,5 mln.) en teren de fondsen in op hun reserves. De afname van de reserves bedraagt ongeveer €35 mln.

Van de 61 fondsen had 62% een premie van 0-0,5%, 26% een premie van 0,5-1% en 12% had een premie hoger dan 1%.

Als de premie van de fondsen evenredig met het aantal werknemers, dat onder de fondsen valt, gewogen worden (de gemiddelde premie per werknemer), dan bedraagt de gemiddelde premie 0,88%.

Bij 53 fondsen komt de premie geheel ten laste van de werkgever. Bij 8 komt deze ook ten laste van de werknemer.

1 ACHTERGRONDEN

1.1 Inleiding

Cao-fondsen kunnen na een verzoek daartoe aan de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (de minister) algemeen verbindend worden verklaard (avv'd). De minister acht het, gezien zijn verantwoordelijkheid in verband met dit avv'en en gezien de belangen die met fondsen zijn gemoeid, noodzakelijk om middelregelgeving de financiële transparantie van deze fondsen te bevorderen. Tot de regelgeving in verband met het avv'en behoort onder andere dat het financiële jaarverslag van een avv'd fonds aan de Minister ter beschikking wordt gesteld. Op grond van een selectie van deze verslagen (fondsen van bedrijfstakken met meer dan 10.000 werknemers) wordt vervolgens jaarlijks een financiële monitor samengesteld en gepubliceerd. Dat wordt sinds 1999 gedaan. Dit rapport is de financiële monitor van 2008.

Ideële fondsen¹ zijn in cao's geregeld voornamelijk met het oog op de volgende doelstellingen (zie bijlage 2 voor een toelichting op deze doelstellingen):

- het doen van onderzoek ter voorbereiding van het cao-overleg, het uitvoeren van de cao en het informeren van werkgevers en werknemers over de cao en de bevordering van de goede werking van de bedrijfstak;
- ontwikkeling en opleiding van werkgevers en werknemers;
- het optimaliseren van de werkgelegenheid voor de bedrijfstak;
- het bevorderen van goede arbeidsomstandigheden in de bedrijven;
- overige doelstellingen waaronder het verstrekken van aanvullende uitkeringen.

De activiteiten die ten behoeve van deze doelstellingen worden uitgevoerd, worden middels premieheffingen gefinancierd. De baten, lasten en de reserves, worden in dit rapport geaggregeerd weergegeven.

¹ In voorgaande jaren werd in het onderzoek naar de financiële jaarverslagen van fondsen de term "sociale fondsen" gebruikt. Dit sluit aan bij de terminologie die ook in reguliere cao's en fondscao's voorkomt. Het kan echter verwarring scheppen omdat voor de sociale zekerheidsuitkeringen ook de term "sociale fondsen" wordt gebruikt. Daarom is besloten om vanaf het onderzoek naar de jaarverslagen 2007 de term "sociale fondsen" te vervangen door "ideële fondsen".

1.2 Vraagstelling

De monitor heeft de volgende vraagstelling:

- Van welke aard en van welke omvang waren in 2008 de baten, lasten en reserves en hoe groot waren de lasten ten behoeve van de respectievelijk doelstellingen?
- Wat is de financiële ontwikkeling van de fondsen in de periode 2006-2008?

Met de eerste vraag wordt beoogd de omvang van baten (premies, subsidies, interest) lasten en van reserves (vrij en gebonden) van grote avv'de ideële fondsen te bepalen. De lasten worden onder andere gerelateerd aan de voor deze monitor onderscheiden doelstellingen.

Met de onderzoeksvraag over de ontwikkeling 2006-2008 wordt beoogd een beschrijving van de financiële ontwikkeling in die periode te geven. Ze wordt beantwoord aan de hand van 50 fondsen die vanaf 2006 onderdeel van de monitor zijn.

1.3 Indeling

Hoofdstuk 2 bevat de rapportage van de onderzoeksresultaten. Hierin komt het algemeen beeld van avv'de ideële fondsen aan de orde, wordt ingegaan op het financiële beeld (de baten, lasten en reserves mede in relatie tot de doelstellingen), op het bereik van de doelstellingen naar werknemers, op de premiehoogte in verband met de fondsen en komt de financiële ontwikkeling 2006-2008 aan de orde.

In bijlage 1 is de lijst met onderzochte avv'de ideële fondsen met hun baten, lasten en reserves opgenomen.

In bijlage 2 is een opsomming van de begrippen gegeven.

In bijlage 3 is de uitvoering van het onderzoek beschreven.

2 RESULTATEN

Dit hoofdstuk bevat de onderzoeksresultaten over de doelstellingen en baten, lasten en reserves voor de in 2008 avv'de ideële cao-fondsen. En de financiële ontwikkeling in de periode 2006-2008.

2.1 Algemeen beeld van avv'de ideële fondsen

In 2008 waren er in totaal 132 avv'de cao-fondsen. Het betrof hier 4 uitkeringsfondsen (fondsen met een uitkering als doel, zoals de VUT- en Aanvullingsfondsen) en 86 ideële fondsen (fondsen met een dienstverleningsaanbod als doel). Hiervan zijn vervolgens de fondsen van bedrijfstakken met meer dan 10.000 werknemers genomen. Deze bedrijfstakken behoren tot de cao-steekproef met bedrijfstakken met meer dan 10.000 werknemers. Daartoe behoren in totaal 3,9 mln werknemers onder een bedrijfstak-cao. Van de 86 fondsen bleven zo 61 fondsen over (zie bijlage 1 voor een overzicht van de in dit onderzoek betrokken fondsen). De overige 25 ideële fondsen behoren tot bedrijfstakken met minder dan 10.000 werknemers en zijn niet meegenomen. Van de 61 fondsen zijn de gegevens verzameld uit de cao's en jaarverslagen. Deze 61 fondsen hebben op 2,7 mln werknemers betrekking. Op basis van de steekproef blijkt dat 70% van de werknemers (die onder een bedrijfstak-cao vallen met meer dan 10.000 werknemers hetgeen in totaal 3,9 mln. werknemers zijn) in een bedrijfstak met een ideëel fonds valt.

2.2 Financieel Beeld

Het financiële beeld van 2008 van avv'de ideële fondsen is samengevat in de onderstaande tabel.

Tabel 2.1 Overzicht van baten, lasten en reserves van de onderzochte avv'de ideële fondsen in 2008 (x €1 mln., N=61)

Baten/lasten	In % van de baten/lasten	Totaalbedragen (x € mln.)
Baten:	100%	500,0
premiebijdragen van partijen	96%	
subsidies	2%	
interest	0%	
overige baten	2%	
Lasten A+B:	100%	551,1
A. Doelstellingsgerelateerde lasten:	89%	
- cao-gerelateerde doelstelling	13%	
- opleiding en ontwikkeling	47%	
- werkgelegenheid	14%	
- arbeidsomstandigheden	5%	
- kinderopvang	0%	
- overige doelstellingen	10%	
B. Overige lasten:	11%	
- exploitatie	10%	
- andere lasten	1%	
Saldo baten-lasten		-/51,1
Reserves:	100%	703,3
gebonden reserve	52%	
vrije reserve	48%	

De baten bedroegen in 2008 in totaal € 500,00 mln. Hiervan was 96% uit premie afkomstig. De lasten waren in totaal € 551,1 mln. Hiervan was 89% bestemd voor de realisering van de doelstellingen. De reserves bedroegen € 703,3 mln.

2.2.1 Baten

De fondsbaten waren voor 96% uit premieheffing afkomstig. Subsidies, interest en overige baten maken 4% uit van de baten.

2.2.2 Lasten

De lasten naar soort zijn als volgt verdeeld.

Tabel 2.2 Lasten van avv'de ideële fondsen naar soort (x €1 mln.; N=61)

Soort Last	x €1 mln.
Doelstellingsgerelateerde lasten	491,2 (89%)
Overige lasten, waarvan:	59,9 (11%)
- exploitatie	55,8 (10%)
- andere lasten (restcategorie)	4,2 (1%)
Totaal	551,1 (100%)

De totale lasten van avv'de ideële fondsen in 2008 waren €551,1 mln. Daarvan werd 89% bestemd voor de realisering van de doelstellingen. De overige 11% van de lasten zijn voor het grootste deel exploitatielasten.

2.2.3 Reserves

De reserves van alle onderzochte avv'de ideële fondsen samen waren eind 2008 in totaal € 703,3 mln. De verdeling van de reserves wordt in de volgende tabel weergegeven.

Tabel 2.3 AVV'de ideële fondsen naar fondsreserve en aandeel in de totale reserve in 2008 (N=61)

grootteklasse reserves	aantal fondsen	% van het aantal fondsen	omvang reserves (x €1 miljoen)	% van de totale reserve
tot 0,1 mln.	8	13 %	0,02	0 %
0,1 – 1,0 mln	14	23 %	8,3	1 %
1,0 – 5 mln.	17	28 %	41,9	6 %
5,0 – 10 mln.	5	8 %	29,9	4 %
10 – 20 mln.	7	11 %	86,3	12 %
20 – 30 mln.	3	5 %	71,6	10 %
30 – 50 mln.	5	8 %	182,3	26 %
50 mln. of meer	2	3 %	283,1	40 %
Totaal	61	100 %	703,3	100 %

De gemiddelde fondsreserve bedraagt €11,5 mln. De verdeling van de reserves over de fondsen is 'scheef': ongeveer 25% van de fondsen heeft 88% van de reserve en ongeveer 75% van de fondsen heeft 12% van de reserve. De 2 grootste fondsen hebben 40% van de totale reserves (Bouwnijverheid, Aanvullingsfonds 103,5 mln Bouwnijverheid, O&O-fonds 179,6 mln.).

2.3 Het bereik van doelstellingen naar werknemers

In paragraaf 2.1 is geconstateerd dat op grond van de steekproef blijkt dat 70% van de werknemers onder een bedrijfstak-cao in de steekproef een ideëel fonds van kracht is. Voor deze werknemers toont de volgende tabel de lasten per doelstelling en het aantal werknemers waarop de doelstellingen van kracht zijn.

Tabel 2.4 Avv'de fondsen naar doelstellingen, lasten en het aantal werknemers waarop de doelstellingen betrekking hebben.

Doelstelling	Aantal avv'de fondsen	Lasten X €1 mln.	Aantal werknemers x 1 mln.
cao-gerelateerd	44 (72%)	73,3 (15%)	2,2 (81%)
opleiding en ontwikkeling	46 (75%)	257,0 (52%)	2,4 (89%)
werkgelegenheid	28 (46%)	74,9 (15%)	1,6 (59%)
arbo	30 (49%)	26,6 (5%)	2,0 (74%)
kinderopvang	8 (13%)	1,6 (0%)	0,3 (11%)
overig	5 (8%)	57,8 (12%)	0,3 (11%)
Totaal¹	61 (100%)	491,2 (100%)	2,7 (100%)

1. De optelling van het aantal fondsen en werknemers is groter dan het aantal in de totaalcellen. De oorzaak daarvan is dat fondsen en werknemers aan meer dan 1 doelstelling gerelateerd kunnen zijn.

Duidelijk uit bovenstaande tabel is dat, gemeten naar het aantal fondsen en naar de lasten per doelstelling, de O&O-doelstelling de meest prominente doelstelling van de ideële fondsen is. Aan opleiding en ontwikkeling van werknemers is in 2008 een bedrag van € 257,0 mln. besteed. Van de resterende doelstellingen wordt aan de doelstelling "werkgelegenheid" (bevordering van een goede arbeidsmarkt voor de bedrijfstak) het meest besteed, te weten €74,9 mln. De doelstellingen 'opleiding en ontwikkeling' en 'cao-gerelateerd' hebben het grootste bereik van werknemers.

De lasten in verband met de realisering van de doelstelling gericht op het bieden van kinderopvang was in 2007 €18,1 mln. en is gedaald naar €1,6 mln.: dat komt omdat de financiering van kinderopvang wettelijk anders geregeld is: niet meer via het kanaal van de ideële fondsen (werkgever, werknemer en overheid dragen bij afhankelijk van het inkomen van de werknemer).

De verdeling van ideële fondsen over de economische sectoren is als volgt.

Tabel 2.5 Avv/de ideële fondsen in 2008 naar economische sector (bedragen x €1 mln.; werknemers x 1.000).

Bedrijfstak	Aantal ideële fondsen	Aantal werknemers	Baten	Lasten	Reserve
landbouw	1	247	18,6	14,8	26,7
industrie	15	716	110,2	125,3	156,8
bouwnijverheid	5	206	249,0	275,2	351,3
handel en horeca	19	725	53,7	57,3	81,4
vervoer	5	203	42,1	59,7	44,9
zakelijke dienstverlening	15	433	23,7	18,2	37,3
overige dienstverlening	1	147	2,8	0,6	4,9
totaal	61	2.677	500,0	551,1	703,3

In de sectoren industrie, handel en horeca en zakelijke dienstverlening worden de meeste ideële fondsen aangetroffen. De sectoren Bouwnijverheid en Industrie zijn de sectoren waarin de ideële fondsen met de grootste financiële omvang zijn aangetroffen. Deze sectoren hebben 73% van de lasten en 71% van de reserves van de onderzochte fondsen. Deze sectoren hebben betrekking op 34% van de onderzocht werknemers.

2.4 Financiële ontwikkeling in de periode van 2006-2008

Tabel 2.6 Financiële ontwikkeling van de baten, lasten en reserves 2006-2008 van een paneel fondsen (in €mln., N=50)

	Baten	Lasten	Reserves ¹
2006	509,9	450,5	640,1
2007	536,7	489,7	682,5
2008	469,0	521,5	644,6

¹De ontwikkeling van de reserves is niet altijd gelijk aan het saldo van baten en lasten omdat in voorkomende gevallen een deel van het saldo besteed wordt aan voorzieningen, zonder dat die besteding als last is geboekt, of vanwege fuseringen en splitsingen van fondsen)

De samenstelling van de onderzochte groep ideële fondsen kan jaarlijks wijzigen vanwege:

- wijziging van de steekprofsamenstelling; eens per 3 jaar wordt de steekproef van bedrijfstakken (en ondernemingen), waaraan de fondsen zijn verbonden opnieuw vastgesteld;
- oprichting, liquidatie, splitsing of fusering van fondsen;
- het avv proces; in voorkomende gevallen wordt avv na de verstreken termijn niet aangevraagd of niet verleend.

In bovenstaande tabel 2.6 is de ontwikkeling van baten, lasten en reserve weergegeven van 50 fondsen, die in de jaren 2006-2008 deel uitgemaakt hebben van het onderzoek (de fondsen zijn beide jaren zowel algemeen verbindend verklaard, al behorend bij bedrijfstakken van de SZW-steekproef voor cao-onderzoek).

Uit zowel baten als lasten is af te lezen dat er in de jaren 2006-2008 geen sprake is van een constante ontwikkeling. In 2006 en 2007 stijgen de baten en de lasten, en zijn de baten ook groter dan de lasten waardoor de reserves ook stijgen. In 2008 is dat beeld omgeslagen. Ten opzichte van 2007 blijven de lasten stijgen, maar de baten dalen nu, tot onder het niveau van de lasten (- €52,5 mln.) en teren de fondsen in op hun reserves. De afname van de reserves bedraagt ongeveer €35 mln. (zie ook de tabel onder bovenstaande tabel).

2.5 Premie

Van de 61 fondsen had 62% een premie van 0-0,5%, 26% een premie van 0,5-1% en 12% had een premie hoger dan 1%.

Als de premies van de fondsen worden gewogen evenredig met het aantal werknemers, dan bedraagt de premie 0,88%.

Bij 53 fondsen komt de premie geheel ten laste van de werkgever. Bij 8 komt de premie mede ten laste van de werknemer.

BIJLAGEN

Bijlage 1

**Tabel Avv'de Sociale Fondsen met baten en lasten en reserve; bedragen in
€1.000 (2008)**

Fonds	Baten	Lasten	Reserve
AGF, Groothandelsfonds	680,0	730,1	1433,
Apotheken, Bedrijfsfonds	8384,1	5665,7	21081,
Architectenbureau's, Fonds	523,4	584,4	902,
Bakkersbedrijf, Sociaal Fonds	6487,1	6458,9	11295,
Beroepsgoederenvervoer, O&O Fonds	38480,0	54510,0	32344,
Beroepsgoederenvervoer, St. Naleving	1,2	0,6	17,
Beveiliging Particuliere, Sociaal Fonds	786,3	407,9	322,
Beveiligingsbranche, O&O Fonds	734,7	492,1	1082,
Bloemendetailhandel Gespecialiseerde, Sociaal Fonds	985,5	903,0	567,
Bouwnijverheid, Aanvullingsfonds	68727,0	51099,0	103517,
Bouwnijverheid, O&O Fonds	117853,0	139583,0	179598,
Carrosseriebedrijf, O&O Fonds	4390,0	3919,4	3969,
Colland, Arbeidsmarktbeleid	18617,0	14808,0	26720,
Confectie-Industrie, O&O Fonds	217,9	217,9	0,
Confectie-industrie, Sociaal Fonds	432,4	498,5	2069,
Contractcatering, O&O Fonds	515,4	515,4	0,
Contractcatering, Fonds Kwaliteit van de Arbeid	72,2	72,2	0,
Contractcatering, Fonds Bevordering Arbeidsverhoudingen	357,5	92,9	5619,
Contractcatering, Vakraad	295,8	295,8	0,
Doe-het-zelf Branche, Sociaal Fonds	363,6	161,0	1383,
Drogisterijbranche, Sociaal Fonds	511,6	435,6	4883,
Elektrotechnische Detailhandel, O&O Fonds	1638,7	2844,8	283,
Gemengde Branche en Speelgoedbranche, Sociaal Fonds	425,5	455,4	528,
Grafische bedrijven, Sociaal Fonds	13688,0	7760,0	23782,
Horeca, Sociaal Fonds	10255,7	15947,8	15447,
Isolatiebedrijf, O&O Fonds	1022,8	1127,5	786,
Kappersbedrijf, Sociaal Fonds voor O&O	1954,8	2335,2	11553,
Levensmiddelen, Zoetwaren, tabak en,of Tabaksprodukten, Groothandel, Fonds Collectieve Belangen	553,0	869,0	1217,
Levensmiddelenbedrijf, Sociaal Fonds	2438,6	2358,9	6147,
Metaal en Technische Bedrijfstacken, Sociaal Fonds	18488,5	19203,6	2572,
Metaalbewerkingsbedrijf, O&O Fonds	20978,8	42190,4	42030,
Metalektro, Arbeidsmarkt en Opleiding	35331,4	30344,7	40502,
Metalektro, Raad van overleg	2147,2	2731,5	4087,
Metalektro, Sociaal Fonds	3187,3	2794,3	673,
Meubelindustrie en Meubileringsbedrijven, Sociaal Fonds	1376,0	3626,0	5492,
Mode- en Sportdetailhandel, Sociaal Fonds	3771,0	3043,2	6589,
Mode, Interieur, Tapijt en Textiel, MITT, Vakraad	279,8	279,8	0,
Motorvoertuigenbedrijf en het tweewielerbedrijf, Fonds	4530,2	4380,3	648,
Motorvoertuigenbedrijf en het tweewielerbedrijf, O&O Fonds	9809,6	10314,5	10692,
Recreatie, Sociaal Fonds	2578,2	2524,8	2060,

Fonds	Baten	Lasten	Reserve
Reisbranche, Kinderopvang	7,1	17,9	332,4
Reisbranche, Opleidingen	978,8	1218,1	1557,0
Schilders- en Onderhoudsbedrijf, O&O-Fonds	17198,0	18301,7	34550,0
Schoonmaak- en Glazenwassersbranche, Controle Orgaan	545,3	545,3	0,0
Schoonmaak- en Glazenwassersbranche, RAS	7768,6	4467,4	15529,9
Schoonmaak- en Glazenwassersbranche, O&O fonds	4628,3	4628,3	0,0
Slagersbedrijf, Vormings- en Ontwikkelingsfonds	2034,7	1590,6	916,9
Taxi, Sociaal Fonds	2603,0	3909,0	10653,0
Technisch Installatiebedrijf, O&O Fonds	44157,7	65116,3	32827,0
Technische Groothandel, Fonds Kollektieve Belangen	11,0	861,0	3797,0
Textielindustrie, Sociaal Fonds	351,3	257,0	1459,6
Timmerfabrieken, Scholings- en Werkgelegenheidsfonds	245,9	1866,9	11113,3
Timmerfabrieken, O&O Fonds	1123,7	2141,6	6038,2
Uitzendbranche, O&O Fonds	1984,1	1510,5	548,0
Uitzendbranche, Sociaal Fonds	1248,0	530,0	939,0
Uitzendbranche, St. Arbo	941,1	493,1	448,0
Uitzendbranche, St. Naleving CAO voor Uitzendkrachten	1300,5	1212,4	398,6
Vleessector, Fonds Collectieve Belangen	2260,2	1502,2	1796,0
Welzijn, Jeugdhulpverlening en Kinderopvang, FCB	2776,7	575,2	4868,7
Wonen, Sociaal Fonds	2197,9	2478,2	1896,4
Zoetwaren, Sociaal Fonds	1800,9	1265,2	1744,9
Totaal	500033,6	551071,0	703314,0

Bijlage 2 Begrippen

De belangrijkste begrippen in dit onderzoek zijn de volgende:

- ideële fondsen
- fondsafspraken in de cao
- baten
- lasten
- reserves
- doelstellingen

Ideële fondsen

Ideële fondsen zijn bij cao geregelde organen ten behoeve van het bereiken van bepaald doelstellingen, zoals het bieden van vakopleidingen of kinderopvang in de juridische vorm van een stichting. In verband met de activiteiten voor de realisering van deze doelstellingen geldt een premieheffing. Ideële fondsen, behorend bij de onderzoekssteekproef van grote bedrijfstakken, zijn hier onderzocht als ze av' d zijn. Op grond van het Toetsingskader AVV moeten de jaarverslagen bij het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid worden gedeponereerd.

Naast ideële fondsen worden in cao's ook uitkeringsfondsen aangetroffen. Dat zijn fondsen met het oog op de verstrekking van een uitkering, meestal als aanvulling op ZW-, WW- of/ en WAO-uitkering of als VUT. Uitkeringsfondsen¹ zijn buiten het onderzoek gelaten indien geen ideële doelstelling mede werd gerealiseerd.

Fondsafspraken in de cao

Fondsregelingen kunnen in een fonds-cao of als fondsbevestiging in een reguliere cao opgenomen zijn. De wijze waarop de fondsregeling is gevestigd heeft geen gevolgen voor de juridische status of de functioneren van het fonds. Bepalend zijn de av' d statuten en reglementen met de fondsafspraken.

Fondsafspraken bevatten:

- de doelstellingen van het fonds
- de wijze waarop deze fondsdoelstellingen gerealiseerd worden;
- regelingen omtrent de bestuurlijke, administratieve en de financiële organisatie/beheer van het fonds, en
- de hoogte van de premie en aanwijzingen omtrent de inning.

Baten, lasten en reserves

In het onderzoek zijn als baten, premiebaten en baten uit andere bronnen, zoals rente, subsidie e.c. onderscheiden. Ook is een categorie overige baten onderscheiden (giften e.d.).

Er zijn twee soorten lasten onderscheiden. Tot de eerste soort behoren lasten ten behoeve van de doelstellingen zoals opleiding- en vormingstaken. Het zijn doelstellingen op het vlak van dienstverlening aan aangesloten partijen. Tot overige doelstellingslasten zijn onder meer lasten gerekend in verband met uitkeringsdoelstellingen en lasten in verband met een restcategorie van doelstellingen zoals bijdragen voor medische kosten.

¹ Indien een ideële fonds een uitkeringsdoelstelling heeft (of een av' d uitkeringsfonds heeft eveneens een doelstelling van een ideële fonds) dan zijn de lasten in verband met de uitkeringsdoelstelling onder de lasten aan "overige doelstellingen" opgenomen.

De tweede soort lasten zijn alle, niet direct doelstellingsgerelateerde, overige lasten. Dat zijn in de eerste plaats lasten in verband met de goede werking en exploitatie van het fonds, zoals administratiekosten, vergaderkosten en accountantskosten. In dit onderzoek worden deze kosten "exploitatiekosten" genoemd. In de tweede plaats zijn het "andere lasten" of restlasten zoals afboekingen vanwege oninbare vorderingen en lasten waarvan de bestemming niet achterhaald kan worden.

Fondsreserves zijn onderscheiden naar vrije en gebonden reserves. Tot de vrije reserve wordt het vermogen gerekend dat in beginsel voor alle doelstellingen van het fonds aangewend kan worden. Tot de gebonden reserve is dat deel van het vermogen gerekend dat gereserveerd is voor besteding binnen het beperktere kader van één of van een selectie van de fondsdoelstellingen. Tot de reserve zijn gerekend middelen die betrekking hebben op de reeds aangegane verplichtingen (schulden, toegezegde subsidies, voorzienbare lasten e.d.) en voorzieningen. Dat kunnen bijvoorbeeld middelen zijn voor kinderopvang die zijn gereserveerd vanwege de verplichting om de kinderopvang te blijven financieren tot kinderen in de opvang een bepaalde leeftijd bereikt hebben. Voorzieningen zijn niet tot de reserves gerekend.

Doelstellingen

In statuten van ideële fondsen worden doelstellingen onderscheiden. Ze hebben het kenmerk gemeen dat ze niet direct tot doel hebben de materiële positie van werknemers met een inkomensvoorziening te verbeteren. Ten behoeve van de onderzoeksmonitor zijn de specifieke doelstellingen van ideële fondsen als volgt gegroepeerd.

1. **cao-gerelateerde doelstelling**
Hiertoe behoren activiteiten als het doen van onderzoek ter voorbereiding van het cao-overleg, het uitvoeren van de cao en de evaluatie ervan en het informeren van werkgevers en werknemers over de cao en de verdere bevordering van de goede werking van de bedrijfstak.
2. **Opleidings- en Ontwikkelingsdoelstelling.**
De hierop gerichte voorzieningen hebben betrekking op het op peil houden van de vakbekwaamheid van werknemers en op algemene vormingsactiviteiten in verband met bijvoorbeeld het participeren in een ondernemingsraad of met een succesvolle pensionering voor werknemers. Ook loondervinglasten in verband met het volgen van vorming en opleiding behoren tot deze categorie. Opleidingen in het kader van werkgelegenheidsprojecten behoren niet tot deze doelstelling, maar behoren tot de werkgelegenheidsdoelstelling.
3. **Werkgelegenheidsdoelstelling.**
Tot deze doelstelling behoren voorzieningen waarmee beoogd wordt bedrijven uit de bedrijfstak te voorzien van gekwalificeerd personeel. Daartoe behoren programma's bestaande uit een combinatie van werkervaring en scholing. Deze zijn soms gericht op specifieke groepen zoals werklozen of schoolverlaters, of kansarmen op de arbeidsmarkt zoals herintreders, langdurig werklozen, WAO-ers of allochtonen. De kosten in verband met opleidingen alsmede de kosten in verband met loonderving bij scholing behoren hiertoe. Ook de kosten in verband met wervingscampagnes worden tot deze soort gerekend.
4. **Arbeidsomstandigheden.**
Tot deze doelstelling behoren alle voorzieningen die zijn gericht op een verbetering van de arbeidsomstandigheden. Activiteiten kunnen betrekking hebben op de dienstverlening van een bedrijfsgezondheidsdienst, of op preventieve activiteiten als het vervaardigen van RI&E's (risico-inventarisatie en evaluatie), bedrijfsdoorlichtingen en de voorlichting of verstrekking van arbo-beschermingsmiddelen. Ook behoren algemene onderzoeken naar de kwaliteit van de arbeid binnen een bedrijfstak tot deze lastensoort.

5. Kinderopvang.
Tot deze categorie behoort de financiering van voorzieningen gericht op het bieden van kinderopvang aan werknemers. Ook de ondersteuning van kind-plaatsingsbureaus behoort ertoe. Deze kostensoort komt nog maar in geringe mate ten laste van fondsen omdat de wetgeving op dit gebied gewijzigd is; fondsen zijn op dit punt met de afbouw bezig.
6. Overige doelstellingen.
Het kan voorkomen dat een sociaal fonds mede een uitkeringsdoelstelling ondersteunt (bijvoorbeeld het Aanvullingsfonds voor de Bouwnijverheid met financiële aanvulling op de wettelijke ZW-uitkering). Deze soort voorziening is tot de overige doelstellingen gerekend. Ook voorzieningen in verband met een restcategorie doelstellingen behoren tot deze categorie (bijvoorbeeld lasten in verband met (para) medische kosten bij het Algemeen Sociaal Fonds Grafisch-Media).

Bijlage 3: Uitvoering van het onderzoek

In 2008 waren er 132 avv'de cao-fondsen. En deel daarvan (46 fondsen) zijn zogenoemd uitkeringenfondsen. Deze hebben onder meer tot doel werknemers een aanvulling te verstrekken op een sociale zekerheidsuitkering of VUT. Daarnaast zijn er 86 ideële fondsen. Deze zijn onder meer gericht op het doen van onderzoek ter voorbereiding van het cao-overleg, het uitvoeren van de cao, het informeren van werkgevers en werknemers over de cao, de bevordering van de goede werking van de bedrijfstak, het bieden van ontwikkeling en opleiding van werknemers in de bedrijfstak, en het bevorderen van goede arbeidsomstandigheden in de bedrijven.

Van de ideële avv'de fondsen¹ zijn de financiële jaarverslagen van die fondsen onderzocht, die verbonden zijn met de cao's die deel uitmaken van de steekproef van cao's die de Directie Uitvoeringstaken Arbeidsvoorwaardenwetgeving van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid per ultimo 2008 voor cao-onderzoek hanteerde. Deze steekproef bestaat zowel uit bedrijfstak-cao's als ondernemings-cao's en overheidsakkoorden. Onder deze steekproef valt ongeveer 86% van alle werknemers die onder een cao vallen.

Van de steekproef zijn de ondernemings-cao's buiten beschouwing gelaten omdat hierin geen avv'de ideële fondsen aangetroffen kunnen worden. De akkoorden van de sector overheid zijn buiten beschouwing gelaten omdat deze akkoorden geen cao's in de zin van de Wet op de Collectieve Arbeidsovereenkomst zijn en de avv niet van toepassing is. In de resterende 41 bedrijfstakken werden 61 avv'de ideële fondsen aangetroffen. Van deze ideële fondsen zijn gegevens uit de cao's, de statuten en de jaarverslagen verzameld. Deze fondsen waren op 2,7 miljoen werknemers van toepassing.

De resultaten van dit onderzoek kunnen niet zonder meer worden vergeleken met die van voorgaande jaren. Door wijziging van de onderzoekssteekproef; het oprichten, fuseren en verdwijnen van ideële fondsen of het al dan niet avv'en van ideële fondsen verandert de totale onderzochte groep jaarlijks van samenstelling.

¹ Fondsen met als doel het geven van een financiële aanvulling op een sociale uitkering, de z.g. uitkeringsfondsen, zijn niet in dit onderzoek opgenomen; uitzondering vormen de aanvullingsfondsen met ook een ideële doelstelling zoals het Aanvullingsfonds voor de Bouwnijverheid. Ideële fondsen met een combinatie van uitkering- en sociale doelstellingen zijn wel in het onderzoek opgenomen.